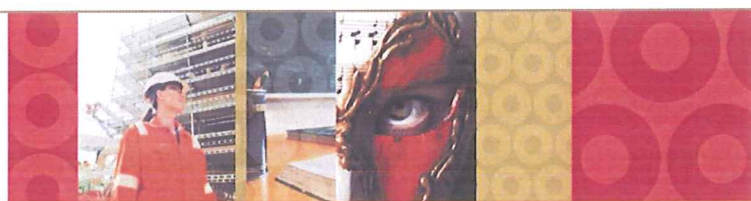

Rapport fra kulturhistorisk registrering

Detaljreguleringsplan for Hove
gård og friluftsområde
Grimstad kommune
Gnr. 168

AUST-AGDER
FYLKESKOMMUNE

Rapport fra kulturhistorisk registrering

Kommune:	Grimstad		
Gardsnavn:	Hove Østre		
Gardsnummer:	168		
Bruksnummer:	1, 83		
Tiltakshaver:	John Harald Tolnes		
Adresse:	Kjekstadveien 140, 4888 Homborsund		
Navn på sak:	Detaljreguleringsplan for Hove gård og friluftsområde		
Saksnummer:	2014/160		
Prosjektnummer:			
Registrering utført:	14-15.5.2014	Ved:	Knut Fossdal Eskeland og Inger Marie Møistad
Rapport utført:	22-23.5.2014	Ved	Knut Fossdal Eskeland
Tidsforbruk:	For- og etterarbeid: 15 t Feltarbeid: 19 t		
Autom. fredete kulturminner i området:	Id nummer: 33227		

Sammendrag og faglige konklusjoner:

Det ble utført visuell overflaterregistrering av hele planområdet, samt gravd prøvestikk på utvalgte steder som hadde potensial for funn av steinalder. I tillegg ble der foretatt kontrollregistrering av tidligere kjent kulturminne (id. 33227). Det ble ikke funnet nye kulturminner ved registreringen.

Innhold

Bakgrunn for planen	4
Området	5
Strategi og metode	8
Dokumentasjon	8
Registreringen	8
Automatisk fredete kulturminner	9
Konklusjon	10

Forsidefoto: Landskapsbilde fra planområdet, tatt mot nordøst (foto: Knut Fossdal Eskeland 2014).

Bakgrunn for planen

Formålet med planarbeidet oppgis primært å være tilrettelegging for fritidsbebyggelse og eventuelt vurdere muligheten for kombinasjon med boligbebyggelse. Det er ønske om å vurdere muligheter for at fritidsbebyggelsen kan prosjekteres slik at den funksjonsmessig greit kan brukes til boligformål i fremtiden. Det er også ønske om å avklare fremtidig bruk av land- og sjøarealene for å oppnå en tjenlig utvikling for rettighetshavere og brukere.

Aust-Agder fylkeskommune har kjennskap til automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet. Mot Rødøen er det kjent en gravrøys og flere steinlegninger (id. 33227), og nord for Østre Hove rett nordvest for området ligger det to gravfelt (id. 13539 og 43248) og et gravminne (id. 33188). På dyrket mark ved Østre Hove er det innenfor og i umiddelbar nærhet til planområdet gjort funn av en flekkepil i flint og flintavslag (id. 43246) og en flintdolk (id. 61424). Lenger utenfor planområdet er det kjent en rekke gravrøys og funnsteder. Dette viser at området har vært i bruk gjennom mange tusen år. Fylkeskommunen har også informasjon om funn av skjelettdeler innerst i Havnekilen/Homborsundkilen.

Gårdsnavnet Hove er avledet fra Hov, som er en hedensk kultplass eller kultsted. I norrøn diktning brukes det som en betegnelse på en bygning benyttet til gudsdyrking. Det usammensatte ordet hov i ulike skrivemåter er et svært vanlig som gårdsnavn. Eide kirke som er et middelalderkirkested ligger drøye to kilometer vest for planområdet. Med en nær beliggenhet mellom kirkested og Hove, bør disse ses i sammenheng i forhold til overgangen fra hedensk kult og kultur til kristendom i området, der det har vært steder for hedensk kultutfoldelse.

Basert ut fra kunnskapen om kjente automatisk fredete kulturminner, navn og plassering i forhold til skipsleden, anser fylkeskommunen at planområdet har et potensial for uregistrerte automatisk fredete kulturminner fra både steinbrukende tid og jernalder/middelalder. Fylkeskommunen finner det derfor nødvendig med en arkeologisk registrering for å avklare forholdet til automatisk fredete kulturminner.

Begrunnelsen for undersøkelsene er hjemlet i kulturminnelovens § 9, hvor fylkeskommunen er forpliktet til å undersøke om større offentlige og private tiltak kan komme i konflikt med hensynet til automatisk fredede fornminner.

Området

Planområdet ligger på Hove ca. 1 km nordøst for Homborsund sentrum (Figur 1). Planområdet strekker seg fra Kjekstadveien i vest til kysten ved Rødoden, Båsebuktene og Hovekilen i øst. I vestre del av planområdet ligger det et mindre område med dyrket mark og hestehage. Dernest er størstedelen av planområdet dominert av skogkledd småkollete landskap med enkelte myrlendte områder. Dette skogkledd området brytes i øst av et svabergsbelte ut mot havet. Det ligger en del fritidsbebyggelse i sørlige og nordøstre del av planområdet. I tillegg er det noe boligbebyggelse i planområdets østre del. Det ligger to kulturminner innenfor planområdet, henholdsvis et gravfelt (id. 33227) og et funnsted (id. 43246) (Fig 2, Tabell 1).

Tabell 1: Kulturminner innenfor planområdet.

Askeladden ID	Type kulturminne	Beskrivelse fra Askeladden	Vernestatus
33227	Gravfelt	På ryggens NØ-brink og høyeste del: 1. Rundrøys. Klart markert. Bygd av stor - mellomstor rundkamp. I midten krater, d 4m, dybde 1,5m. Her 2-3 heller, de to største, midt i, har mål 0,7x0,4x0,1m og 0,9x0,5x0,15m. Ved registrering i 1965 (se u "Litteratur") såes en delvis sammenrast, N-S-orientert gravkiste, bygd av kantstilte heller. I røysens kant noen lave einerbusker, lyng. På steinene i krateret litt mose. D 13,7m, h 2-2,5m. Meget godt synlig på flyfoto. 32m SSV for 1, lagt på flate berget: Uregelmessig ansamling stein i ett lag, nå i to konsentrasjoner. Berg i dagen mellom dem. Litt lyng, lav einer i NØ kant. St utstrekning NØ-SV 4m, h 0,2m. Kan være menneskeverk, men usikker som fornminne. På ryggens SSV-brink, 11m S for foregående: 2. Rund steinlegning. Klart markert. Bygd av stor - middelsstor rundkamp i 1-2 lag. Urørt. Litt lyng. Lav einer i V-kant. D 3m, h 0,3m. Ifølge UO top ark: Notat v/ E Skjelsvik 1954 var muligens røys nr. 1 synlig fra gravrøysen 5975 A10 R15. Hellewarden på 169/1. I dag stenger skogen for utsikt N-over fra denne røysen.	Automatisk fredet
43246	funnsted	Flekkepil av brunaktig flint, fint retusjert. Se skisse M 1:1. 5 avslagsstykker av flint. Funnet ulike steder på dyrket mark på 168/1 og 168/4. Oppbevares av finneren, Eva Korsvik. Funnene tyder på steinalderboplasser i området.	Uavklart

I umiddelbar nærhet til planområdet ligger to gravfelt (id. 13539 og 43248), et gravminne (id. 33188) samt et funnsted (id. 61424) (Figur 3, Tabell 2).

Tabell 2: Kulturminner i umiddelbar nærhet til planområdet.

Askeladden ID	Type kulturminne	Beskrivelse fra Askeladden	Vernestatus
13539	Gravfelt	Lengst i NØ, dekkende toppen av den høyeste knausen på denne heia, kant i kant med og NV for steingjerdet som deler mot 168/1: 1. Rundrøys. Toppet, forholdsvis klart markert, bygd av rundkamp av ulik størrelse og noe jord. Masse fjernet fra hele midtpartiet og ut mot Ø-kanten på et område N-S 5m, Ø-V 4m, største dybde, i V 1m. Røysen er bevokst med en del eiketrær, på S-delen klynge med småfuruer, ellers gress, litt lyng og einer. D 12m, h i Ø 1,6m, i V 1m. På en mindre markert og lavere knaus med flat topp, 25m SV for 1, kant i kant med og NV for samme steingjerde som her deler mot 168/41: 2. Rundrøys, med temmelig flat profil. Markering og byggemateriale som 1. I midtpartiet rektangelformet, uregelmessig grop, orientert N-S, mål 5x2-3x0,4-0,5m. Røysen er bevokst med eiketrær og gress. D 12m, h i Ø 0,7m, i V 1m. Påvist 1.9.1982 av Harald Helle, 169. Masse er trolig fjernet fra røysene den gang steingjerdet ble bygget.	Automatisk fredet
43248	Gravfelt	Lavest på flaten lengst i SV, og i N-kant av en Ø-V-gående senkning, 5,5m NNV for NØ-SV-gående steingjerde som deler mot villaeiendommen 168/41: 1. Rundrøys. Klart markert, men lite tydelig i terrenget. Bygd av store og små rundkamp og sand. I midten NNV-SSØ-gående grop, 1,3x1x0,3m. Bevokst med litt løvkjerr og gress. Eik i NØ-VSV-kant. D 8m, h 0,3-0,5m. Høyere oppe på flaten, 7m NNV for steingjerdet, 1m NØ for 1 og muligens forbundet med denne ved en 1-1,5m bred bro: 2. Rundrøys. Helt som 1. Urørt. Bevokst med gress. Eik i Ø- og SSV-kant. D 9m, h 0,2-0,5m. 5,3m ØNØ for 2: Uregelmessig ansamling rundkamp, som stikker over torven. Bevokst med gress og et par eiketrær. St utstrekning N-S 2,5m. Kan være fornminne. Kan også stamme fra gammel overflatelydding. Påvist av Erling Helle, 4897 Homborsund, som opplyste at det var ham som hadde gravd i røys 1. For	Automatisk fredet

		noen år siden skulle han finne noe blomsterjord og dro opp i skogen på dette stedet og begynte å grave, støtte på stein og forsto at han uforvarende grov i et fornminne. Intet ble funnet, og gravningen ble avsluttet. Lokalitetsnavnet Gjedefjed skriver seg fra et naturlig dannet merke av form som ei geitklov, som syntes i en av knausene på stedet. Opplyst av grunneieren som hadde fått det fortalt av sin far, nu avdøde Martin Helle.	
33188	Gravminne	På høyeste del av en bergrygg med bratt fall mot V-NV, slakt mot N, ellers ubetydelig, 2m NV for veien til Bufjord camping: Rundrøys. Klart markert, unntatt i V, tydelig i terrenget, men lite synlig pga vegetasjon. Består hovedsakelig av stein og trolig litt jord. Masse fjernet fra hele toppen, så svært avflatet. I midtpartiet uregelmessig grop, tvn 3m, dybde inntil 0,5m. Røysen er bevokst med to store furuer, noen eiketrær, løvkratt, einer, gress. D 11m, h 1m. Påvist av Harald Helle, Kjekstad, 4897 Homborsund. Påvist for grunneieren ved registreringen.	Automatisk fredet
61424	Funnsted	Dolk av lys grå flint. Grepet mangler. Oppbevares av finneren, Eva Korsvik. Se skisse M 1:1. Funnet tyder på steinalderboplass i området.	Uavklart

Strategi og metode

Da mesteparten av planområdet ligger i utmark, ble det besluttet at visuell overflaterregistrering og prøvestikking var mest hensiktsmessig registreringsmetodikk. Da det lå et synlig kulturminne innenfor planområdet (id. 33227), ble det besluttet å kontrollregistrere dette.

Ved registreringen ble det brukt GPS og håndholdt datamaskin med reguleringsplan inntegnet i kartgrunnlaget. Dette utstyret er viktig ved innmåling av kulturminner, men er også nyttig for navigering i utmark og skogsområder.

Overflaterregistrering

Overflaterregistrering er en metode brukt i utmark for å påvise automatisk fredede kulturminner som er synlige på markoverflaten. Registreringen foregår ved at arkeologen søker gjennom reguleringsområdet, for å finne strukturer som er synlige. For eksempel gravhauger, hustufter, fangstgroper og lignende.

Prøvestikking

Prøvestikking er en metode som vanligvis blir brukt for å avdekke spor etter aktivitet fra steinbrukende tid. Metoden består i å grave hull på ca. 40x40 cm i markoverflaten. Prøvestikkene varierer i dybde fordi det er varierende tykkelse på matjordlaget. Oftest graves det gjennom matjordlaget og om lag 20 cm ned i undergrunnen eller ned til fjell. Jordmassene i prøvestikket blir såldet gjennom et grovmasket såld. Hvis jordmassene har fyllskifter blir de ulike lagene ofte såldet separat. Hensikten er at eventuelle funn skal kunne relateres til spesifikke lag.

Dokumentasjon

GPS og Toughbook

Det ble benyttet Panasonic Toughbook CF-U1 utstyrt med ArcPad 10, og tilkoblet Cpos GPS, modell CPOS ALTUS APS-3. Registreringsområdet var inntegnet på elektronisk kart med et valgt bakgrunnskart for navigering. Panasonic Toughbook har innebygget GPS for navigering.

Registreringen

Hele planområdet ble overflaterregistrert og det ble gravet prøvestikk på steder med potensiale for funn fra steinalderen. Det ble totalt gravd 9 prøvestikk, uten at det ble gjort noen funn (Figur 4). Det tidligere registrerte automatisk fredete kulturminnet id. 33227 ble kontrollregistrert.

Terrenget

Terrenget i området er typisk skjærgårdslandskap med svaberg langs kysten og skogkledde knauser innenfor. I tillegg var det enkelte myrlendte områder, bekker og et tjern. Fra Kjekstadveien (fv. 39) og østover i retning Hovekilen var det et flatt område med dyrket mark og hestebeite.

Automatisk fredete kulturminner

Id. 33227

“På ryggens NØ-brink og høyeste del: 1. Rundrøys. Klart markert. Bygd av stor - mellomstor rundkamp. I midten krater, d 4m, dybde 1,5m. Her 2-3 heller, de to største, midt i, har mål 0,7x0,4x0,1m og 0,9x0,5x0,15m. Ved registrering i 1965 (se u "Litteratur") såes en delvis sammenrast, N-S-orientert gravkiste, bygd av kantstilte heller. I røysens kant noen lave einerbusker, lyng. På steinene i krateret litt mose. D 13,7m, h 2-2,5m. Meget godt synlig på flyfoto. 32m SSV for 1, lagt på flate berget: Uregelmessig ansamling stein i ett lag, nå i to konsentrasjoner. Berg i dagen mellom dem. Litt lyng, lav einer i NØ-kant. St utstrekning NØ-SV 4m, h 0,2m. Kan være menneskeverk, men usikker som fornminne. På ryggens SSV-brink, 11m S for foregående: 2. Rund steinlegning. Klart markert. Bygd av stor - middelsstor rundkamp i 1-2 lag. Urørt. Litt lyng. Lav einer i V-kant. D 3m, h 0,3m. Ifølge UO top ark: Notat v/ E Skjelsvik 1954 var muligens røys nr. 1 synlig fra gravrøysen 5975 A10 R15. Hellevarden på 169/1. I dag stenger skogen for utsikt nordover fra denne røysen”¹.

Kontrollregistrering av id. 33227.

I sammenheng med den kulturhistoriske registreringen ble Id. 33227 (Figur 5) kontrollregistrert. Dette innebar en ny innmåling og tilstandsvurdering. Ut i fra kulturminnets beskrivelse i Askeladden (se over) består id. 33227 av tre enkeltminner, henholdsvis en gravrøys (id. 33227-2) og to steinlegginger (id. 33227-1 og 3). Den kulturminnefaglige vurdering av de tre enkeltminnene er som følger:

- Id. 33227-1: kulturminnet fremstår ikke som et fornminne og er trolig fra etterreformatorisk tid. Vernestatus endres til ikke fredet.
- Id. 33227-2: kulturminnet er utvilsomt et gravminne. Automatisk fredning opprettholdes.
- Id. 33227-3: kulturminnet fremstår ikke som et fornminne og er trolig fra etterreformatorisk tid. Vernestatus endres til ikke fredet.

Ny innmåling av id. 33227-1, -2 og -3 (Figur 6) ble foretatt i felt. Basert på den kulturminnefaglige vurderingen ble lokalitetsgeometrien tilhørende id. 33227 endret i henhold til den vernestatus enkeltminnene er tillagt. Ny lokalitetsavgrensing og tilstandsvurdering er lagt inn i Askeladden (Figur 7).

¹ Beskrivelse hentet fra Askeladden, Riksantikvarens nasjonale kulturminnedatabase.

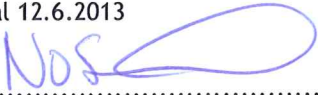
Konklusjon

Det ble foretatt visuell overflateregistrering og gravd 9 prøvestikk på steder med potensial for funn av steinalder. Det ble ikke gjort funn av nye kulturminner i løpet av registreringen.

Det ble foretatt kontrollregistrering av id. 33227. Den kulturminnefaglige vurderingen er at enkeltminnene id. 33227-1 og -3 ikke er forminner og derav ikke er fredet. Enkeltminne id. 33227-2 er et gravminne og er derav automatisk fredet.

Geometri for kulturminnet 33227 er endret i henhold til den kulturminnefaglige vurderingen, og omfatter nå kun gravrøysa (id. 33227-2).

Arendal 12.6.2013

.....
Knut Fossdal Eskeland, feltleder

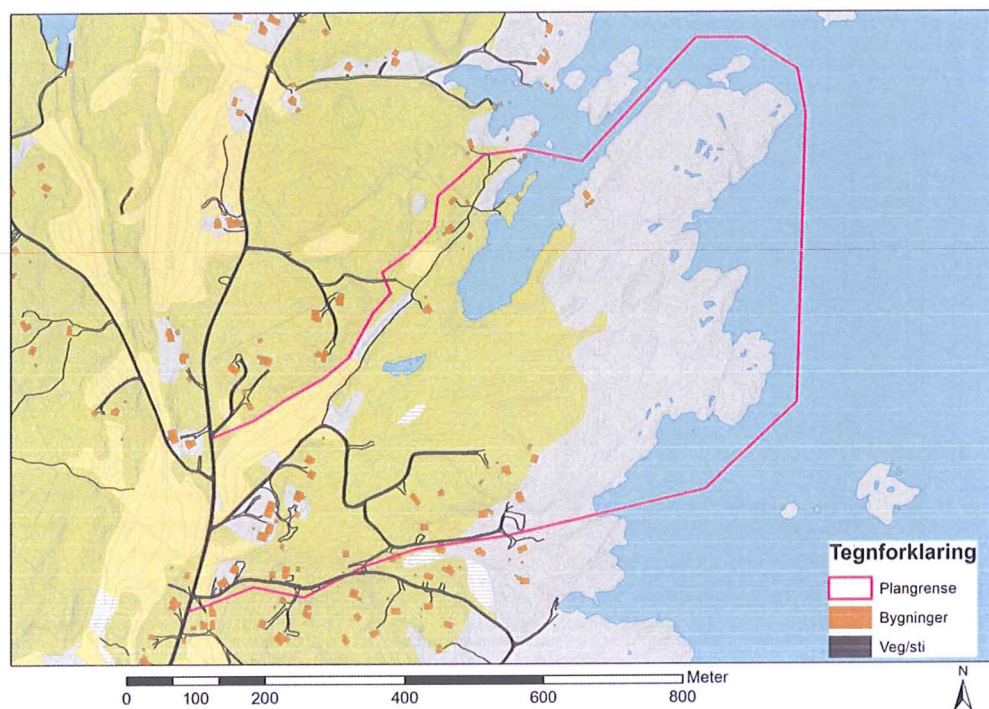
Vedlegg:

1. Figurer
2. Prøvestikkliste

Vedlegg 1 - Figurer

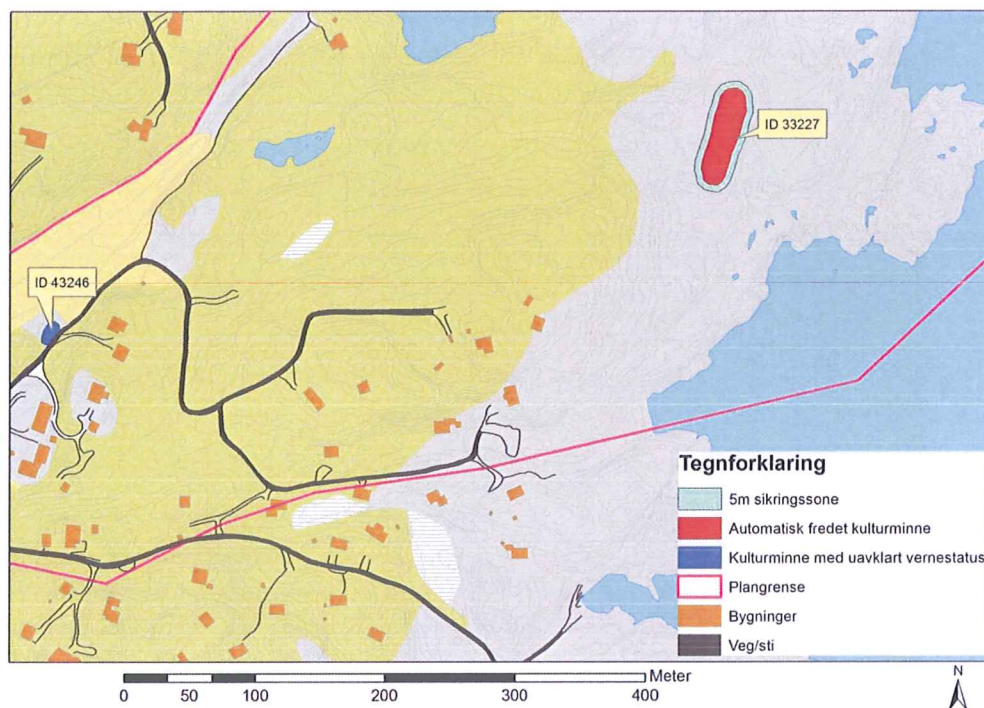
Oversiktskart Hove

Figur 1: Planområdet

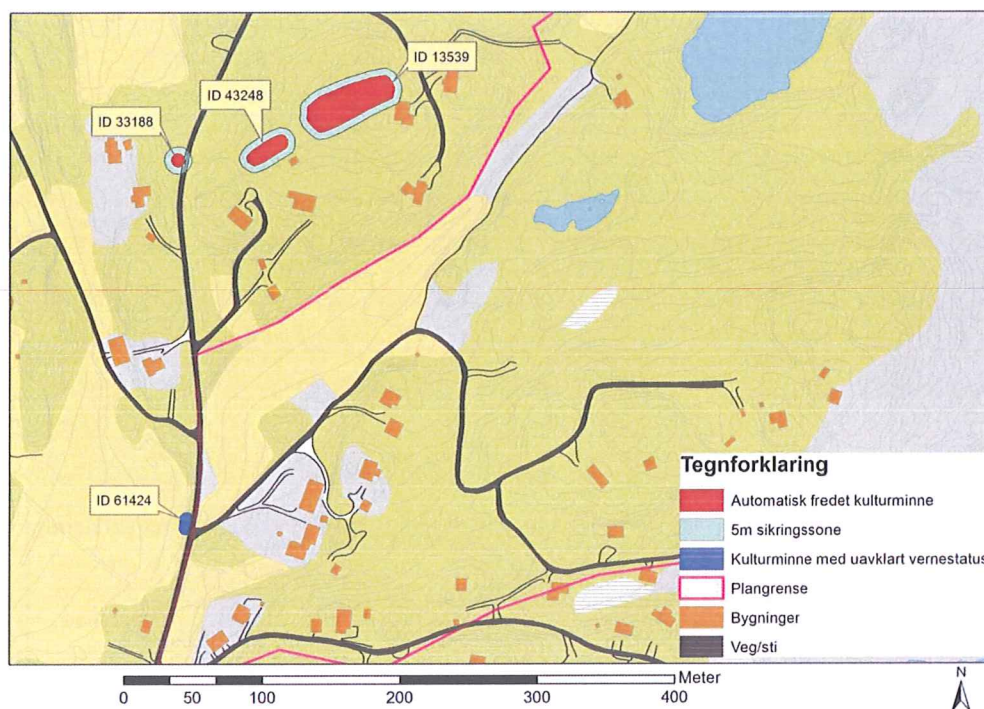
Kulturminner innenfor planområdet

Figur 2: Tidligere registrerte kulturminner innenfor planområdet

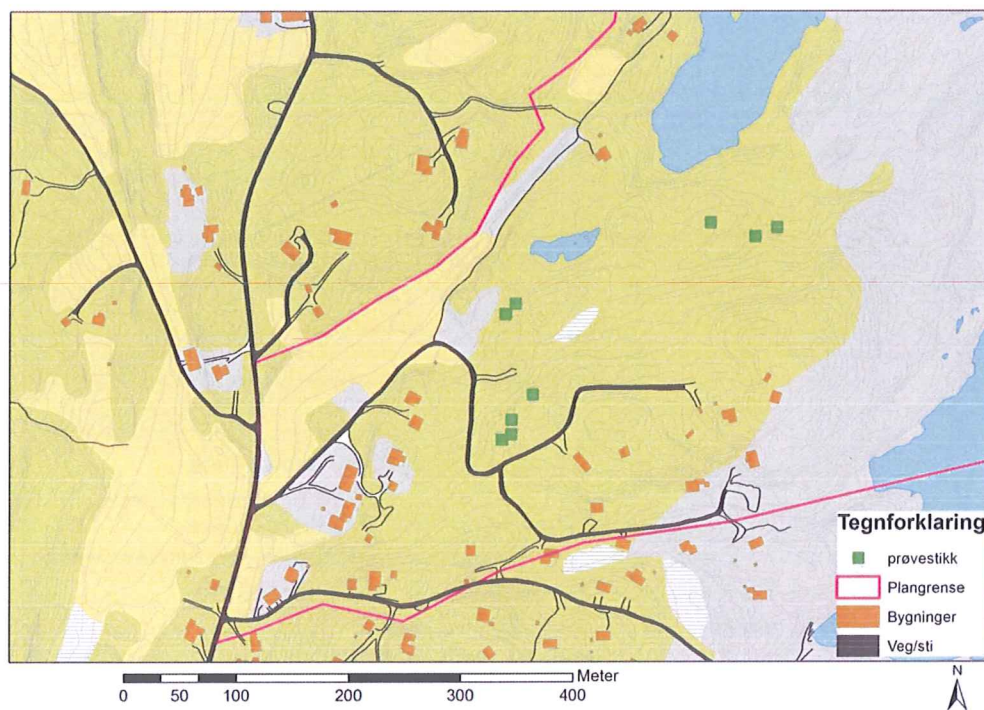
Kulturminner i umiddelbar nærhet til planområdet

Figur 3: Tidligere registrerte kulturminner i umiddelbar nærhet til planområdet

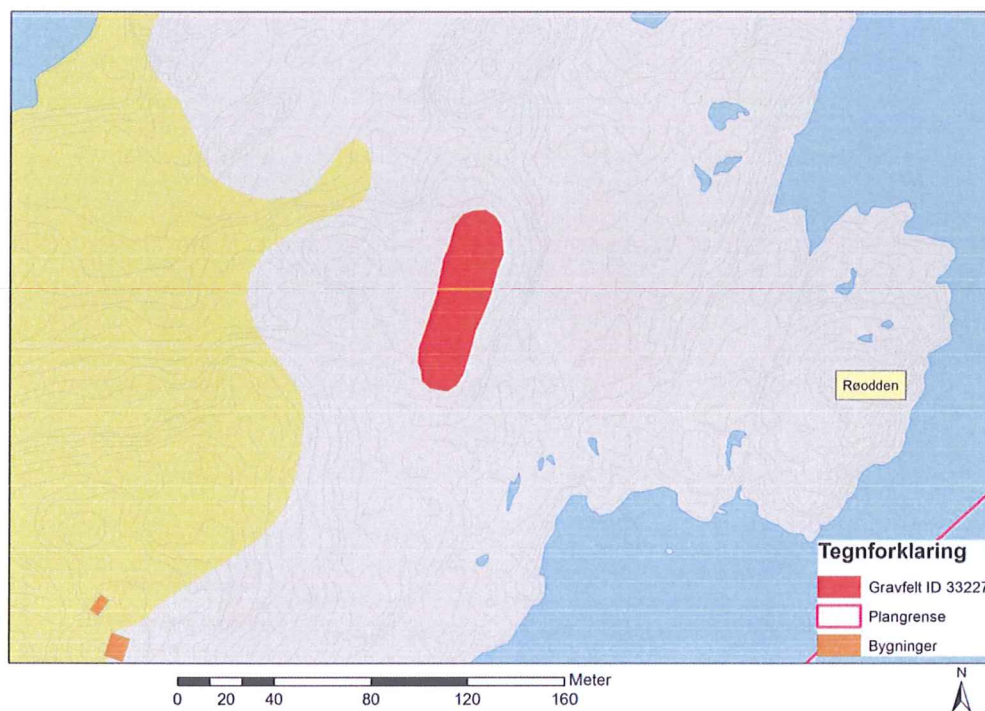
Prøvestikk gravd i planområdet

Figur 4: Oversikt over prøvestikk gravd ved registreringen

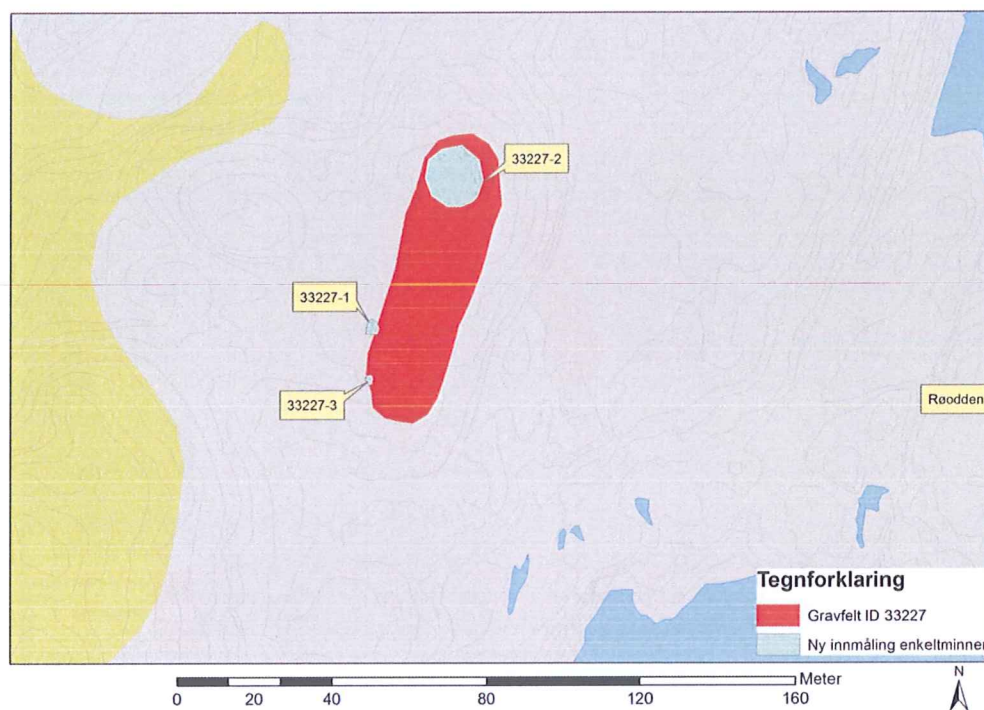
ID 33227

Figur 5: Utstrekning av id. 33227 før kontrollregistreringen

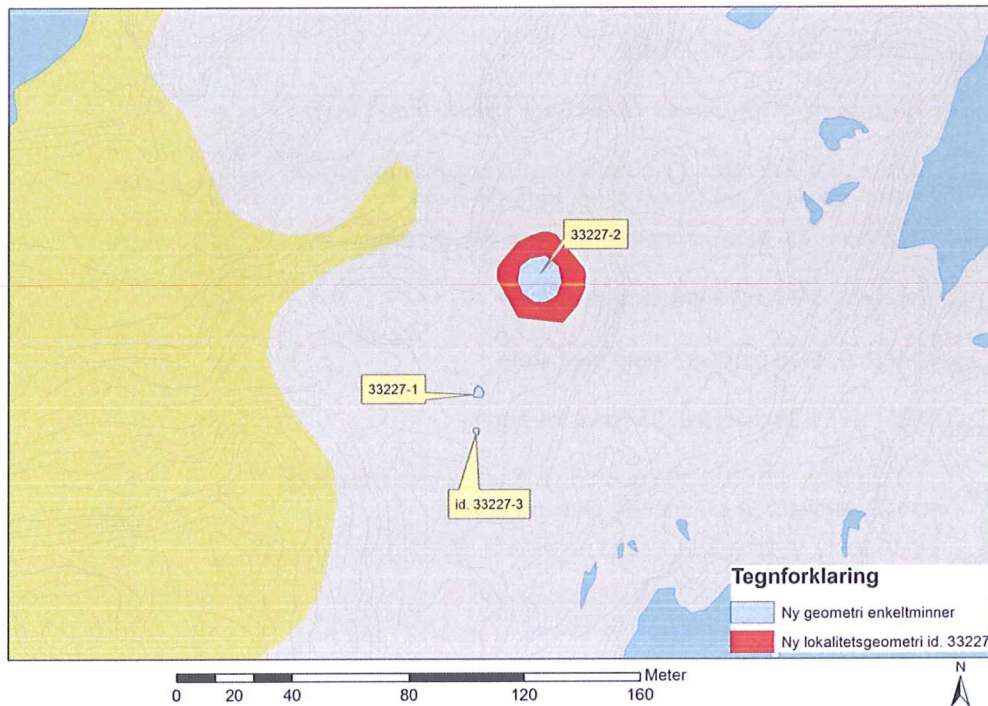
Ny innmåling av enkeltminner tilhørende ID 33227

Figur 6: Ny innmåling av enkeltminner tilhørende id. 33227

Ny lokalitetsavgrensning for id. 33227

Figur 7: Ny lokalitetsavgrensning for id. 33227

Vedlegg 2 - prøvestikkliste

Prøve- stikk nr:	Mål	Beskrivelse	Funn
1	40x40	0-20 torv 20-25 sand 25berg	0
2	40x40	20 cm torv, etterfulgt av 15 cm lys grå sand. berg i bunn.	0
3	40x40	30 cm torv, deretter 5 cm rødbrun silt/organisk materiale etterfulgt av 10 cm lys grå sand. berg i bunnen.	0
4	40x40	0-25 torv, 25-30 brun organisk blandet silt. 30 berg	0
5	40x40	0-5 torv, 5-35 mørk grå sand med stein	0
6	40x40	0-5 torv, 5-30 mørk grå sand med stein	0
7	40x40	0-5 torv, 5-35 matjord, 35 forvitret berg	0
8	40x40	10 cm torv, deretter 10 cm brun sandholdig grus etterfulgt av 20 cm gulbrun sandholdig grus. mye stein	0
9	40x40	0-10 torv, 10-25 gråbrun sand med stein, 25-35 brun sand. 35 steiner	0